

ל' יובל השמונים

יום הג יקר הוא לנו, יום מלאות שמונים שנה למורנו זרבנו אלכסנדר זיסקינד רבינוביץ.

וביום היובל הזה נזכר אני ביוכלו הראשון של אז"ר, ביוכל החמישים שהוחג לפני שלשים שנה ע"י חבריו תלמידיו ומעריציו, במקום אחר ובתי נאים אחרים, — בעיר הפלך הרוסית פולטבה שבאוקראינה.

היובל הראשון תהא יובל החמישים, היה סיומה של תקופה והתהלתה של תקופה: סיום והשלמת עבודתו הפדגוגית והספרותית של אז"ר בגולה, ובשורה לעליתו לארץ לשם המשך עבודתו על אדמת המולדת השבה לתי חיה. התגיגה נערכה בבנין הגדול של תלמוד התורה, ב"ים שבו קבלו את חנוכם בני העניים ושדרות ההמון, ושי לא הקדיש אז"ר את מיטב כוחותיו ומרצו. והיה בין אלה אשר העלוהו למדרגת בי"ם מודרני.

אולם לא חגיגת יובל רגילה למורה היתה זו. אז"ר לא נסגר בכתי המוסד, שבו עבד, קוי אורו יצאו בכר או מעבר לחוג התלמידים שנמצאו תחת פיקוחו הישר. הספורים הראשונים שפרסם אז: — „באפס תקוה“, „בת העשיר“ ושאל רשימותיו וספוריו בהוצאת „הר שיה“ ועל דפי „השלוח“ ודברי ימי ישראל, בנקוד ובצורה פופולרית, — שמשו מזון לא לחוג מצומצם של מומי חים, אלא לאלפים ולרכבות של בני הנוער בכל תפוצות הגולה. טבעי זמר בן, שבני הנוער היהודי, תושבי עירו, היו בין הראשונים שידעו להעריך את המורה הסופר הזה ולהביע לו את הר קרתם.

בתנאים קשים נמצא חנוכו של הנר ער היהודי בגולה. גלי ההתבוללות עשו שמות בנפשותיהם לא פחות מעצם החינוך בבתי"ם הזרים. כאן בבתי הספר הזרים, שאליהם זרמו בני המשד כילים והשכבות האמידות, נתקלו באני טישמיות רשמיות ובשנאת ישראל של טת. על כל צעד נתקלו במכשולים ובי

לעג לכל קדשי האומה. אולם כנגד האני טישמיות הרשמיות היה מוצא ידוע, לפחות מוצא נפשי, פסיכולוגי — בחיק המפלגות המהפכניות והסוציאליסטיות. המפלגות הללו אשר נהלו מלחמת השמר נגד המשטר הפוליטי הקיים, הבטיחו פתרון גמור ומוחלט גם לדיכוי עמי המיעוט ולשאלת הירודים בכלל זה. גן־הערן המובטת, משך את לבות בני הנוער, תלמידי בתי הספר הממשלתיים וזולתם: לעשרות ולמאות מלאו את שורות המפלגות המהפכניות. אולם בשאפם לתקונו של עולם במלכות שדי, במשטר הצדק והי שויון, נעלם מהם מצבו המיוחד של עמם בגולה. טובי הצעירים והכי אירי דיאליים שבהם הזניהו את עיני עמם, ותפשו להזיה מוזיקה, ששחרור האנר שיות יכוא ע"י ביטול העמים והלאר מיות גם יחד, וכוה נתנה להם אמתלא להצדיק את פשעם. הנוער היהודי גדל ללא ידיעת עמם ולשונו, ללא דעת דבי קי ימיו, ללא הכר פורעניותו ויסוריו בתפוצות הגולה, ללא הבן לשאיפותיו לתחיה ולתקומה, להצלה מחיי תווך וסרסרות, לשאיפה להיים עצמיים בארץ מולדתו החיסטורית: אין תיקון לעולם ואין תיקון לאנושיות אם תיקון זה איננו כולל בראש וראשונה את תקונה של אותה האומה הסובלת יותר מכל העמים והמשמשת בגורלה משל ומופת של יסורים בעולם.

אז"ר העיר את רגשות ההבה והאבה לאומה ולקדשיה, ללשונה ולתקוורה, למולדת העתיקה ולבנינה. באותה שעה הטיף לעבודה ולהצלה מחיי האיר, והיה הראשון לגלות ברשימותיו ובספוריו את הבעיות הסוציאליות המחרחשות בקרב העם היהודי. בשטות דבריו ותמימות ציוריו, השפיעו על קוראיו הרבה יותר מדברי עיון מופשי טים ומפרזות מלאכותיות שהציפו באר תה תקופה את מוחות הנוער. זכורני את „הכתובת“ העברית שהר גשה אז, לפני שלושים שנה, בעודי

תלמיד בגימנסיה בפולטבה ע"י מידים היהודים של בתי"ם הממ תיים, היא היתה כתובה על קלף ביעה את רגשות הצעירים למורם חני — לאז"ר. פרט קטן זה היה סמפטום, קשר חדש המתרקם בין הצעיר ובין נושא דגלה של תרבות עתיק יומין — בעין מתיחת שר בין תרבות זו ובין תינוקות ש לבין הגויים, העתידים לשוב, לה אליה.

מה טבעי היה הדבר שאז"ר החמישים, — שכל ימיו קיים את תו מעוני ומדוחק, וכבר אז עברו מלחמות פנימיות בין התבוללות לאומיות, והיה מן היחידים שג לפדס ויצאו בשלום — מה טבעי הדבר שאז"ר, נתק בשנת היובל כל קשריו עם הגלות, ועבר הוא פחתו לארץ ישראל. עליתו לארץ ח עוד יותר את הקשרים הרוחניים ובין תלמידיו אשר נשאר בגולה אותם בו איש המעשה אשר פיו שונים, וכזה חייב רבים, צעירים ללכת בעקבותיו ולעשות את הנמרץ הזה — לנתק קשרים עם ולעלות לארץ לשם עבודה.

נודטנתי לביקור קצר לארץ, חת אחדים לפני עליתו של אז"ר, ופ משם עוד הספקתי להשתתף בנשת רידה לאז"ר חביבנו לפני צאתו — בסתיו תרס"ה. הספקתי להכיר את התנאים הקשים שיפגוש בן ארצה, את האוירה הקרה ואת ה שבישוב הישן ואף בישוב החדש לא נרתע אז"ר בפני כל, ובפעולתו רץ ישראלית המשיך את אשר הח לימד ויצר, חדש מלבו ומרוחו, בוש מלהקדיש את כשרונו למ תרגום, מצוה אשר רבים, שאינם עים לקדסוליו, דשים בה בעקבותם בכר החזיר למקורו, עבודה ענית שהיתה גשורת תנומה וסתומה אלפי קוראים, שאינם זקוקים גרמני וגם „נקמות בגויים“ עשה טולסטוי ואת קורולנקו ועד כמה רים יחד ונתן אותם לקורא הע מאושרים אנהנו לראות את הישיש אשר לא שינה ממנהגו הניה את עטו מידו, בקימו מאמר תוב: „בבוקר זרע את זרעך, ולערב תנח ירך“.

בשבתו בפנתו באהלה של תורה התנכר אז"ר מעולם למה שנעשה ביבו, והיה ונשאר לוחם של העב העברית, לוחם לימין צבול העוב כנגד משטיניו ומקטרניו. ובשבת נינו, בוועידות פועלים, באספת רים, במועצות ובקונגרסים צויר הרי הוא כאחד מאתנו, — ה גדול מאתנו, ואין גיל ויש מפרידים בינינו. יאריך ימים, וימן עבודתו לכרכה בקרב אחיו הצע והגדולים.

י"ט שבט תרצ"ד.